
P. Jensens Handelsgartneri

En epoke i Steges historie

En personlig krønike baseret på diverse attester, officielle dokumenter, avisomtaler og annoncer samt – og ikke mindst – på personlige overleveringer og oplevelser, skrevet af P. Jensens ældste barnebarn.

Per Svensson,
okt. 2007

P. Jensens Handelsgartneri

Peder Jensen blev født i Bjæverskov Sogn, Sjælland, den 28. august 1867 som søn af forstbetjent Lars Jensen og hustru Birthe Marie, f. Pedersen.

Der vides ikke meget om Peder Jensens barn- og ungdom, men i

P. Jensen

1889 forlod han Landbohøjskolen som havebrugskandidat, 22 år gammel.(1)

Peder Jensen var fra 1889 en tid leder af havebrugsundervisningen på Rødkilde Højskole. I 1893 grundlagde han gartneriet på Nymarksvej 21. Den 1. marts 1900 åbnede han en butik i Storegade 38, Stege.

Den 31. juli 1892 blev ungkarl, havebrugskandidat Peder Jensen viet til frøken Inge Elisabeth Petra Pedersen i Sankt Johannes Kirke i København.

Der står en kvinde...

Inge Elisabeth Petra Pedersen var født i Bogense den 4. maj 1869 som datter af Mogens Christian Pedersen og hustru Julie, født Midskov.

(1) Af en statistisk oversigt fra Landbohøjskolen dækkende 1865 til 1931 nævnes, at undervisningsplanerne for 1865 til 1897 omfattede en undervisningstid på 20 måneder og at gennemsnitligt antal uddannede kandidater pr. år var ca. fire.

I en anden oversigt nævnes, at eksamen for havebrugskandidater påbegyndtes i 1865. I dag betegnes kandidaterne hortonomer.

Fra oversigten citeres: Højskolen har som bekendt aldrig som Optagelsesbetingelse for Havebrugsstuderende stillet Krav om teoretisk Foruddannelse; men naturligvis har mange af Eleverne bestået en eller anden Skoleeksamen (...)!

De to har formentlig mødt hinanden på Rødkilde Højskole, hun som elev, han som lærer.

Der er ingen tvivl om, at Inge har været sin mand en stor hjælp og støtte i forbindelse med gartneriet og butikken. Efterhånden som bedriften voksede, og der kom folkehold, styrede hun den samlede husholdning. F.eks. har hun udtalt, at hun vurderede en piges indsats i køkkenet ved at betragte den måde, hvorpå pigen behandlede og anvendte en karklud!

Endvidere var Inge meget interesseret i blomster og førte bog over sammensætning af blomster til buketter til enhver lejlighed.

Næste generation

Efter en dødfødt pige og noget med en adoptivdatter, Olga, fødtes første og, skulle det vise sig, eneste barn Sonja den 2. august 1903.

Inge Jensen

Sonja afsluttede sin skolegang ved eksamensterminen juni-juli 1918 som discipel i Stege Kommunale Borger- og Realskole som *"...bestaaet den almindelige Forberedelseksamen og i Besiddelse af en saadan almindelig Skoleuddannelse, som var Formaalet for den højere Realundervisning."*

Der er ingen tvivl om, at Sonja havde sprogøre. Hendes karakterer i skriftlig dansk var mg+, mundtlig dansk ug-, engelsk ug-, tysk ug og fransk (tillægsprøve) ug.

P. Jensens Handelsgartneri

Ved eksamensbordet i fransk blev Sonja præsenteret for censor med følgende ord: "Dette er min hidtil bedste elev i fransk!", og efter eget udsagn rødmede Sonja klædeligt.

Derimod var øvrige karakterer i de mere naturvidenskabeligt orienterede fag blot pæne fra mg til g-. I "Orden med skriftlige arbejder" fik hun ug-.

Lærervirksomhed

Ved siden af sit gartneri begyndte P. Jensen, som han benævnes i sin samtid, i 1901 en lærervirksomhed ved "Vandrende Kursus for Landmænd". I en årrække var han repræsentant for og fra 1909 til 1911 tillige medlem af bestyrelsen i Almindelig dansk Gartnerforening, hvis forsøgsleder han var fra 1909 til 1917.

I 1918 blev han konsulent i havebrug for De samvirkende sjællandske Husmandsforeninger. Her var han i en årrække formand for foreningernes planteavlsudvalg, ligesom han var medlem af foreningernes bestyrelse.

Ægteskabet mellem P. Jensen og Inge gik imidlertid ikke godt. De blev skilt efter mere end 20 års ægteskab. Inge forlod Møn og rejste til København.

Senere giftede P. Jensen sig igen, denne gang med Karen Kirstine.

En ansat i gartneriet

Den 1. april 1920 blev der på gartneriet ansat en udlært gartner fra Lolland, Carl Bernhard Svensson, søn af svenske indvandrere.

Carl var søn af August Svensson, født den 22. februar 1865 i Allmundsryd Sogn, Tingsryd kommune, Kronborgs Len og Ingri, f. Månsdotter, født den 5. december 1865 i Kristianstad. August og Ingri bliver gift i Saxkøbing den 5. oktober 1890.

En epoke i Steges historie

I 1904 får August dansk indfødsret. I ansøgningen, der skrives i 1902, attesteres det bl.a., at August ikke har erholdt fattigunderstøttelse, og at hansandel er pletfri.

Carl var én ud af ni søskende, seks piger og tre drenge. Han var født den 28. juni 1899 i Saxkøbing Landsogn som den ældste dreng med fem storesøstre. Efter ham fulgte en dreng, en pige og, som den sidste, en dreng.

Carl Bernhard ved drivhusene i P.Jensens Handelsgartneri

Familien var som sådan beskæftiget på Oreby Slot, August som arbejdsmand, medens Ingri og børnene gik til hånd på slottet, når det var påkrævet. Alle børn kom godt i vej.

Carl kom efter sin konfirmation i lære den 1. marts 1914 i Oreby Slotshave, hvor han var elev indtil 1. marts 1917.

P. Jensens Handelsgartneri

En svigersøn

På et tidspunkt begynder Carl og Sonja at slå herresving på det tilfrosne Stege Nor, hvilket bestemt ikke passede P. Jensen. Hans begavede datter og en af hans ansatte! En søn af svenske indvandrere og en, hvis skolegang omfattede hver anden dag i en stråttækt skole med undervisning i kun to klasser. Bestemt nej, det passede sig absolut ikke.

Ret skal være ret: P. Jensen har ved sin kommende svigersøns afgang fra gartneriet 1. marts 1923 skrevet en konkret og positiv udtalelse om sin medhjælper og slutter med at skrive: *"Kan medgive ham min bedste Anbefaling for Dygtighed og Paalidelighed"*.

Sonja har senere fortalt, at parforholdet var harmonisk. Når hendes temperament ind imellem tog for store udsving, var Carls mere besindige natur en god modvægt. Og når den mere indadvendte Carl var for sortseende, kunne Sonja give ham den fornødne opmuntring.

Sonja var efter skolen blevet ansat i det, der dengang hed Stats-Telefonen. Her kom hendes sprogøre hende til stor gavn i ekspeditionen af samtaler til udlandet. Fransk var den tids officielle internationale sprog.

Ansættelsen medførte, at Sonja flyttede til København med arbejdsplads i Nørregade ved den internationale telefonekspedition placeret i tagetagen.

Carl fulgte med og blev den 15. marts 1923 ansat som gartner og chauffør i en villa på Sortedamsdosseringen.

Den 31. december 1925 blev de gift i Filipkirken i Sundby på Amager, hvor de flyttede ind i en lejlighed i Tycho Brahes Allé 23, stuen.

Tredje generation + flere børn

Den 3. juli 1929 fødtes ved hjemmefødsel næste generation, P. Jensens første barnebarn, Per.

Sonja og Carl med Per

Carl åbnede en frugt- og grøntforretning i Søren Nordbys Allé 2, København S, hvortil familien flyttede til en noget større lejlighed. Der blev ansat ung pige i huset som barnepige.

P. Jensen og Karen fik tre sønner og en datter, Aksel, Poul, Preben og Marie. Preben blev født i 1928 som den sidste og blev således Pers onkel som etårig.

De tre ældste blev alle uddannet som gartnere, og Marie blev med tiden gift med en gartner.

Tillidsposter

En avisartikel, der desværre er uden angivelse af avisens navn og uden datoangivelse men formentlig fra omkring 1910, beskriver under overskriften "Havekunstens Mænd" P. Jensen således:

Der har i de senere Aar været stærkt Røre indenfor Gartnerstanden; danske Gartnere har med Iver deltaget i Diskussioner vedrørende Gartnernes Uddannelse og deres økonomiske Stilling. Der er forhandlet om, hvad der kan gøres for at højne Gartnerstanden og fremme Afsætningen af Haveprodukter; man har også forsøgt på at indføre rationelle Forsøg vedrørende Kultivering og Dyrkningen af de vigtigste Haveplanter. Gartnerstanden er afsjort i en Opgangsperiode, hvad Dygtigheden angaar; der mangler endnu noget med Hensyn til Samarbejdet mellem Gartnere i de forskellige Landsdele.

En af de Gartnere, der i Øjeblikket arbejder ivrigt for Standens Dygtiggørelse, er P. Jensen, Stege; han valgtes i Fjor til Medlem af Bestyrelsen for "Alm. dansk Gartnerforening", og han har sæde i de fleste vigtige Udvalg; Det er således J., der leder Forsøg med Kunstgødning i Havebruget; det er en Sag, der allerede har og for Fremtiden vil faa stor Betydning for Gartnerne.

P. Jensen er født den 28. August 1867 i Bjæverskov ved Borup paa Sjælland, han lærte Gartneri i Vallø Slotshave, 1886 begyndte han at studere paa Landbohøjskolen, hvorfra han i 1888 tog Havebrugsexamen. 1889 blev J. Leder af Havebrugsundervisningen paa Rødkilde Højskole; 1895 begyndte han som Handelsgartner i Stege, men fortsatte som timelærer om Vinteren ved Højskolen.

P. Jensen er kendt baade som dygtig Gartner og som dygtig Lærer, han forstaar at faa noget ud af Jorden; Gartnerlodden er forvandet fra en ukrudtsfyldt Mark til en frodig Have i de sidste 10 Aar, medens den har været i Jensens Eje.

1901 begyndte J. Som Lærer ved "Vandrende Kursus for Landmænd"; det er en Gerning, der passer ham; han har ikke alene praktisk Indsigt og et godt Fond af Kundskaber, men J. forstaar desuden at krydre sin Tale og Undervisning, saa Tilhørerne holdes i Aande og faar Interesse for faget.

Sanom

Som det fremgår, virker stavemåde og sprog noget fortidigt. Teksten er desuden skrevet med gotiske (krøllede) bogstaver, bortset fra signaturen "Sanom".

P. Jensen var medlem af hovedbestyrelsen i Almindelig dansk Gartnerforening fra 1907 til 1911. I samme tidsrum var han foreningens forsøgsleder. Da Gartnerforeningens Stege-Vordingborg-Kreds blev oprettet i 1932, blev P. Jensen kredsens formand og var det til 1941, da gik han af og blev udnævnt til æresmedlem.

Og da Møns Landbo- og husmandsforeninger i 1924 gik sammen om ungdomsarbejdet, blev P. Jensen formand og samtidig leder af arbejdet.

Det var særlig som formand for Møns Husmandsforeninger i 20 år, de mønske husmænd lærte P. Jensen at kende. Her udførte han et stort arbejde, holdt utallige foredrag ved planteavlstudstillinger, havevandring og andre lejligheder. Han var utrættelig til at lære fra sig og fik han besøg i sit gartneri af rejsende husmandskoner og -mænd, følte de sig altid velkomne.

En mødedeltager i forhandlinger har skrevet således:

"Jeg husker ligeledes, da jeg som ganske ung deltog i de første Møder i Kredsen i Stege, da P. Jensen var Formand. Han havde sin egen Maade at lede Forhandlingen paa, hans altid milde, men naar det var nødvendigt, bestemte, Optraeden bevirkede, at han kunne bøje de modstridende Viljer sammen, saa det bedste Resultat opnaaedes."

P. Jensens Handelsgartneri

Afslutninger

En mørk decemberaften i 1944 i den politiløse tid under den tyske besættelse af Danmark blev P. Jensen udsat for et groft røveri, da han til fods var på vej fra butikken i Storegade til gartneriet på Nymarksvej.

Han blev tilføjet kraniebrud, frarøvet sin mappe, men formåede at slæbe sig fra overfaldsstedet mod sit hjem.

Røveren må have været en lokal mand, der kendte P. Jensens vane med tre gange om ugen at bære sine penge hjem i en mappe. Hvad han ikke vidste var, at P. Jensen bar sine pengesedler på sin person. Udbyttet har således kun været et beløb i mønter.

Familien på 75-års fødselsdagen den 28. august 1942. Siddende fra venstre: Karen Jensen, Preben, P. Jensen. Stående fra venstre: Aksel og Inga Jensen med Finn, Olga, Poul og Enid Jensen, Egon og Marie Kongsted, Carl og Sonja Svensson med Per.

En epoke i Steges historie

Mandag nat den 18. december 1944 ved 2-tiden døde P. Jensen af sine kvæstelser uden at være kommet til bevidsthed. Begravelsen foregik efter afdødes ønske i stilhed.

Den 30. oktober 1946 sov P. Jensens enke, Karen Kirstine Jensen, stille ind, og hendes ældste søn Aksel Jensen overtog P. Jensens Handelsgartneri pr. 1. februar 1947.

I 1971 overdrog Aksel virksomheden til sin søn, Finn. Denne fortsatte gartneriet på Nymarksvej og butikken i Storegade, nu som "Jensen-Blomster". Butikken blev i 1973 flyttet fra nr. 38 til nr. 34 i en bygning, der var genopbygget efter brand.

Ældste datter Sonja afgik ved døden den 18. januar 1946 som følge af komplikationer efter en tuberkulose, hun havde pådraget sig fra

Inges 70 års fødselsdag den 4. maj 1940

en kollega på Stats-Telefonen. Hun blev som følge af sygdommen afskediget som tjene-stemand. Efter lange hospitals- og rekreationsophold, var hun i sine sidste leveår hjemmegående. Hun udtalte ofte, at det var et højt ønske at kunne vise sin far, at hendes ægteskab med Carl ikke var en fejltagelse og, at hendes søn, Per kunne måle sig med hendes halvsøskende, Aksel, Poul, Marie og Preben.

Den første fru Jensen, Inge, døde af alderdom 16. juni 1954 på Frederiksberg Hospital.

Ser man på Inges karakterer fra Odense Borgerskole for Piger i oktober 1882, er der fire

P. Jensens Handelsgartneri

udmærkelser (ug og ug-) og fire gange meget godt (mg og mg-), og da hun samtidig var en Midskov efter sin moder, er det helt sikkert, at Sonja havde arvet en del af sin begavelse og kreativitet fra mødrene side.

Midskov var et kendt komponistnavn, der blandt andet havde komponeret en i datiden kendt melodi til ”Den spillemand snapped’ fiolen fra væg”.

En hædersmand

Ingen tvivl om, at Peder Jensen var en stor mand af sin tid. Nederlaget på Dybbøl i krigen 1864, i hvilken hans far forstbetjent Lars Jensen efter al sandsynlighed har deltaget, lærervirksomheden på højskolen, undervisningen af gartnere og husmænd, formands- og bestyrelsesposter, 1. Verdenskrig 1914-18 og 2. Verdenskrig med Danmarks besættelse 1940-45, har alt sammen præget Jensens voksenliv.

Det var en tid, hvor møder, aviser, brevveksling og telefon var de eneste muligheder for kommunikation, hvor radioen begyndte at sende, og hvor ingen tænkte på TV og slet ikke på internet eller mobiltelefoner. Ikke desto mindre har P. Jensen været i stand til at brede Møns navn ud over et større geografisk område, end Steges størrelse egentlig berettigede til.

Der fremgår ikke af de efterladte papirer noget om P. Jensens øvrige forhold til samfundet. Hele hans omverden medførte imidlertid, at han var, hvad man i dag ville kalde til venstre i politik. Det radikale Venstre blev hans og hans families parti fra partiets oprettelse i 1905. Han gik ind for nedlæggelse af de militære værn som værende overflødige.

Det er derfor ironisk, at Aksel blev soldat i Garnisonstropperne, Poul var så glad for være soldat, at han gerne havde fortsat, hvis ikke det var fordi, han skulle giftes, og Preben blev reserveofficer ved Gardehusarregimentet i Næstved. Og for at fuldende ironien: Sonjas søn,

Per, har i mere end 40 år af sit liv været professionel soldat som officer i hæren.

Ret skal være ret, P. Jensen erklærede selv, at hvis nogen brød ind i hans hus, ville han gribe sit gevær og forsvare sin kone og sine børn.

Mennesket

Selv om P. Jensen og Inge blev skilt, opretholdt de livet igennem forbindelsen. P. Jensen sendte julekort, og da Inge bad ham sørge for blomster til en fælles bekendt, der lå for døden, svarede P. Jensen lakonisk: ”Ja, men lad hende nu dø først!”.

Julekort 1943

Da Møns Bank ved Stege Håndværkerforenings initiativ åbnede 1. november 1902, forærede P. Jensen sin kone Inge en aktie med pålydende 100 kr. Og han fortalte, at hun godt i stedet kunne få en bankbog på et tilsvarende beløb. Men en aktie kunne bedre betale sig.

I dag, i året 2007, er P. Jensens og Inges nulevende efterkommere, hvilket vil sige barnebarn, oldebørn, tipoldebørn samt tiptipoldebørn, alle i besiddelse af aktier i Møns Bank.

P. Jensens forhold til børn i øvrigt er ikke specielt omtalt. Det gjorde man nok ikke meget ud af i de tider. Men hans to ældste børnebørn mødtes, efter de begge havde nået pensionsalderen. Den ene

P. Jensens Handelsgartneri

havde levet hele sit liv på Møn, den anden hele sit liv uden for øen. Den ene fremførte, at P. Jensen var en utilnærmelig bedstefar, der ikke brød sig om, at børn støjede. Den anden erindrede ikke en eneste gang, hvor bedstefaderen havde talt til ham, endsige talt med ham, når han kom på ferie som barn.

For omverdenen stod P. Jensen fortjent som et forbillede, en rollemodel. Ifølge uddrag af en nekrolog begyndte Jensen ..”*med en Tønde forsømt Jord og paa bar Bund – økonomisk set – men gennem Aarene blev han i stand til stadig at forøge sit Areal, saaledes at Gartneriet kom op på 5 Tønder Land. Dertil kom 8 Tønder Land Mark til Gartneriet. Jensen begyndte ganske alene, men som Arealet voksede, blev han i Stand til at holde Medhjælp (...).*”

Hans privatliv var derimod ikke i alle henseender til efterfølgelse.

I dag har barnebarnet Finn frasolgt en del af gartneriets jord, men driver stadig drivhusgartneri. Den omliggende, frasolgte jord er bebygget med parcelhuse.

Finns arving er ikke interesseret i at overtage virksomheden.

En epoke i Steges historie lakker mod sin afslutning.

Ej at forglemme...

Ingri og Augusts guldbryllup den 5. oktober 1940

Hvorledes gik det så det svenske indvandrerpar Ingri og August og deres ni børn?

Jo, de fik sat børnene i vej. Alle pigerne blev gift med håndværkere. Et par af svigersønnerne var/blev mestre og nogle selvstændige erhvervsdrivende. De tre sønner fik alle en uddannelse som håndværkere.

Yngste datter udvandrede med sin mand til USA, yngste søn til Canada. To døtre og de resterende to sønner flyttede til København, en datter til Sønderjylland og en datter til Tølløse på Midtsjælland. En enkelt datter blev tilbage i Saksøbing på Lolland.

Efterskrift

Lørdag den 18. september 1999 mødtes efterkommere efter de svenske indvandrere August og Ingri Svensson til "fætter-kusine-træf" på Oreby Gl. Kro ved Oreby Slot på Lolland med mulighed for overnatning på Oreby Mølle. I træffet deltog endvidere børn af fætre og kusiner.

Oreby Slot 1999

Af efterkommere med rødder i P. Jensens Handelsgartneri deltog jeg med min søn Sten.

Da vi dagen efter træffet forlod Oreby, benyttede vi lejligheden til at køre over Møn, så Sten kunne se det sted, hvor jeg som barn havde været sammen med min mødrene familie. Der var gået mere end 50 år siden, jeg sidst havde været på Nymarksvej.

Undervejs drøftede vi, de indtryk den foregående dags begivenheder havde efterladt. Især talte vi om forskellen på efterkommere af de af August og Ingris børn, der havde forladt Lolland og slået sig ned i København eller rejst videre til

USA, og de efterkommere, der var blevet tilbage i miljøet på Lolland.

Forskellen i uddannelse og social status var slående. Blandt de "udvandrede" børn var der f.eks. tre ingeniøruddannede, og blandt deres børn igen var der en dommerfuldmægtig. Blandt de "tilbageværende" var der ingen med højere eller videregående uddannelse.

Gartneriet 1999

Ankommet til Møn kørte vi bl.a. gennem Slotsgade og ud til Nymarksvej 21. Der var ingen hjemme, så vi nødjes med et indtryk af gartneriet.

I årene der fulgte, har vi besøgt Bodil og Finn, set gartneriet rigtigt og sidst fået fortalt om frasalget af dele af gartneriet.

Den 19. februar 2007 havde Sten og jeg ærinde i Møns Bank, og tiden tillod et hurtigt besøg på det frasolgte areal.

Det var en vemodig oplevelse at stå for enden af Strandvænget, se over mod ejendommen på Nymarksvej 21 for derefter at vende sig om og se ud over vandet, vel vidende at på netop dette sted havde vi stået på gartneriets jord et par år i forvejen og set ud over Stege Bugt.

P. Jensens Handelsgartneri

Vi har senere fået at vide, at også forretningen i Storegade er solgt. Navnet P. Jensen siger ikke mønboer noget i dag. Gartneriet kendes, ligeledes navnet Jensen. Men navnet, brandet ”P. Jensens Handelsgartneri”, har ikke eksisteret i mange år.

Jensen Blomster 1999

Det er blevet til en meget personlig krønike, der – når man går mere i dybden – dækker over triumf og tragedie, glæder og sorger, opgangs- og nedgangstider, initiativer, vidsyn og fordomme.

Den dækker en periode på mere end 100 år, hvor samfundsudviklingen til sidst lukker og slukker den sidste gnist af det, der er tilbage efter et oprindeligt iværksætterinitiativ.

Per Svensson
Frederiksberg, okt. 2007

Kronologisk oversigt

Årstal	Dato	Begivenhed
1865	22. februar	August Svensson fødes
	5. december	Ingri Monsdotter fødes
1867	28. august	Peder Jensen (P. Jensen) fødes
1869	4. maj	Inge Elisabeth Petra Pedersen fødes
1889		P. Jensen kandidat og lærer
1892	31. juli	P. Jensen og Inge vies
1893		Gartneriet grundlægges
1899	28. juni	Carl Bernhard Svensson fødes
1900	1. marts	Butikken i Storegade, Stege, åbnes
1901		Vandrende kurser for landmænd
1903	2. august	Sonja fødes
1904		August får dansk indfødsret
1907 - 1911		P. Jensen medlem af bestyrelsen i Dansk Gartnerforening
1909 - 1917		P. Jensen forsøgsleder i Dansk Gartnerforening
1914 - 1917	1. marts	Carl i gartnerlære
1914 - 1918		1. Verdenskrig
1918		P. Jensen konsulent for de Samvirkende sjællandske Husmandsmandsforeninger
	juni/juli	Sonja afslutter skolegang
1921	1. april	Carl ansættes i P. Jensens gartneri
1923	15. november	Carl ansættes i København
1924		P. Jensen formand for Møns Landbo- og Husmandsforeninger
1925	31. december	Sonja og Carl vies
1929	3. juli	Per fødes
1932-1941		P. Jensen formand for Gartnerforeningens Stege-Vordingborg-Kreds
1939-1945		2. Verdenskrig

En epoke i Steges historie

Årstal	Dato	Begivenhed
1940	9. april	Danmark besættes af den tyske værnemagt
1940	5. oktober	Ingri og Augusts guldbryllop
1941		P. Jensen æresmedlem af Stege-Vordingborg-Kredsen
1943	29. august	Den danske hær og flåde afvæbnes af den tyske besættelsesmagt
1944	19. september	Det danske politi interneres af den tyske besættelsesmagt
	18. december	P. Jensen dør efter røverisk overfald
1945	5. maj	Danmarks befrielse
1946	18. februar	Sonja dør
	30. oktober	P. Jensens enke Karen dør
1947	1. februar	Aksel overtager gartneriet
1971		Finn overtager gartneriet